Samouczek zadaniowy

Figury magiczne

Wśród łamigłówek logicznych dużym powodzeniem cieszy się układanie magicznych figur liczbowych. Są to zestawy linii, wzdłuż których rozmieszczamy liczby w taki sposób, aby sumy na każdej linii były jednakowe. Często problemy tego typu mają więcej niż jedno rozwiązanie. Poniższe zadania w wersji podstawowej są rozwiązane, rozwiązanie ich odpowiedników w wersji prim pozostawiamy Czytelnikom. Na odpowiedzi czekamy do końca marca.

Magiczny krzyż

Liczby całkowite od 1 do 9 ułóż w dwa rzędy w taki sposób, aby sumy liczb w każdym rzędzie były jednakowe. Czy jest to w ogóle możliwe?

Rozwiązanie

Suma wszystkich podanych liczb to 45. Jeśli każdy ze składników należałby tylko do jednego rzędu, to suma w każdym rzędzie powinna być połową tej liczby, co jest niemożliwe. Zatem rzędy nie mogą być rozłączne. Ułożenie liczb w dwa przecinające się rzędy jest łatwe. Można to zrobić np. tak, jak na rys. 1. Suma liczb w każdym rzędzie to 23. Taką figurę nazwiemy magicznym krzyżem, a 23 jego magiczną sumą. Jest to najprostsza z magicznych figur liczbowych. Jakie inne magiczne krzyże można zbudować z danych liczb? Jakie mogą być ich magiczne sumy? Jakie liczby mogą znajdować się na skrzyżowaniu rzędów?

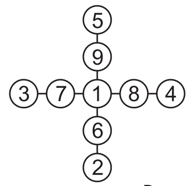

Rys. 1

Magiczne koło

W kółka (rys. 2) wpisz liczby od 1 do 11, tak aby sumy na każdej linii były jednakowe.

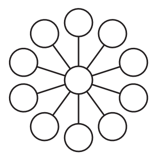
Rys. 2

Rozwiązanie

Wystarczy zauważyć, że w ciągu 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 sumy liczb w równych odległościach od końców wynoszą 12, a 6 jest bez pary. Zatem wystarczy wpisać 6 w środkowe kółko, a pozostałe liczby w kolejności rosnącej w kółka na okręgu. Czy w środku może nie być szóstki?

Magiczne koło’

W kółka (rys. 3) wpisz liczby od 1 do 18, tak aby sumy na średnicach i okręgach były jednakowe.

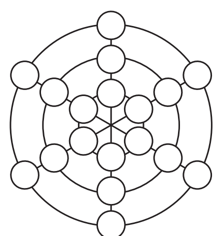
Rys. 3

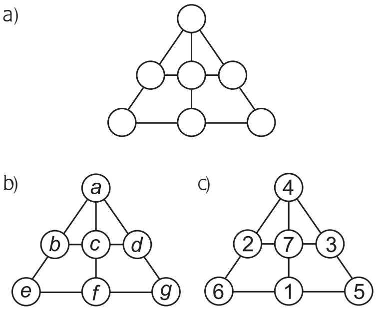

Rys. 4

Magiczna piramida

W kółka piramidy (rys. 4a) wpisz liczby całkowite od 1 do 7 w taki sposób, aby sumy liczb wpisanych w kółka leżące na tej samej linii były równe.

Rozwiązanie

Wprowadźmy oznaczenia jak na rysunku 4b i niech s będzie sumą magiczną liczb leżących na jednej linii. Suma liczb ze wszystkich linii wynosi $5s$, a z drugiej strony jest równa

$$3a+2(b+c+d+e+f+g).$$

Mamy zatem

$$a+2(a+b+\ldots+g) = a+2(1+2+\ldots+7) = a+56 = 5s,$$

skąd $a = 4$, bo lewa strona musi być podzielna przez 5. Wtedy $5s = 60$, czyli $s = 12$. Teraz już łatwo podać rozwiązanie (rys. 4c). Czy istnieją rozwiązania istotnie inne?

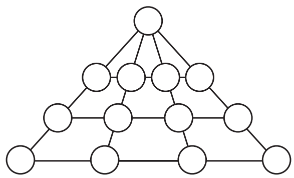
Rys. 5

Magiczna piramida'

W kółka piramidy (rys. 5) wpisz liczby całkowite od 1 do 13 w taki sposób, aby sumy liczb wpisanych w kółka leżące na tej samej linii były równe.

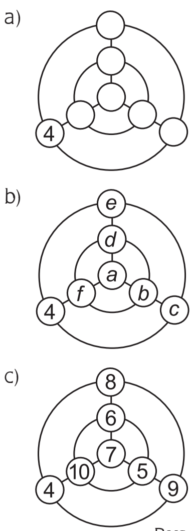

Rys. 6

Magiczne kręgi

W kółka (rys. 6a) wpisz siedem kolejnych liczb całkowitych w taki sposób, aby trzy liczby na każdym z okręgów i na każdym z promieni dawały sumę magiczną 21.

Rozwiązanie

Przy oznaczeniach jak na rysunku 6b mamy:

$$\begin{cases} a+b+c=21 \\ a+d+e=21 \\ a+f=17 \\ b+d+f=21 \\ c+e=17, \end{cases} \quad \text{co daje równoważny układ} \quad \begin{cases} a=7 \\ f=10 \\ b=e-3 \\ c=17-e \\ d=14-e. \end{cases}$$

Jedynie dwie wartości zmiennej e prowadzą do zachowania kolejności wszystkich siedmiu liczb:

a) $e = 9$, co daje $b = 6$, $c = 8$, $d = 5$,

b) $e = 8$, co daje $b = 5$, $c = 9$, $d = 6$.

Są to dwie wersje rozwiązania (z dokładnością do przestawienia promieni).

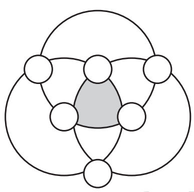
Rys. 7

Magiczne kręgi'

W kółka (rys. 7) wpisz liczby całkowite od 1 do 6 w taki sposób, aby sumy liczb na okręgach były równe, a suma liczb sąsiadujących z „szarą strefą" była dzielnikiem sumy magicznej liczb na okręgu.

Magiczna gwiazda

W kółka gwiazdy sześcioramiennej (rys. 8a) wpisz liczby całkowite od 3 do 11 w taki sposób, aby sumy liczb wpisanych w kółka leżące na tej samej linii były równe.

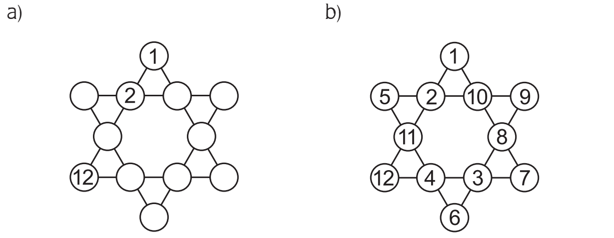

Rys. 8

Rozwiązanie

Patrz artykuł *Droga do gwiazd* s. 18. Jedno z możliwych rozwiązań przedstawia rys. 8b.

Magiczna gwiazda’

W kółka gwiazdy siedmioramiennej (rys. 9) wpisz liczby całkowite od 3 do 13 w taki sposób, aby sumy liczb wpisanych w kółka leżące na tej samej linii były równe.

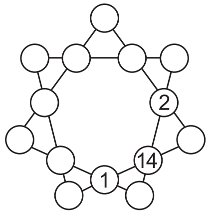

Rys. 9

Magiczne planetarium

Ciężary planet w małym planetarium (rys. 10a) wyrażają się różnymi liczbami całkowitymi od 1 do 16. Określ te ciężary, wiedząc, że ich sumy wzdłuż każdego promienia i każdej orbity są jednakowe.

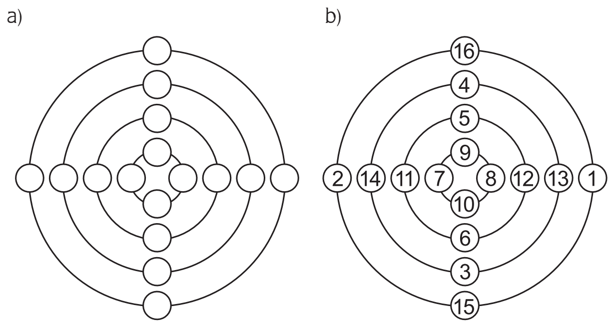

Rys. 10

Rozwiązanie

Suma magioczna wynosi

$$\frac{(1+16)16}{2} : 4 = 34,$$

a suma wzdłuż średnicy to $68 = 4 \cdot 17$. Dobieramy liczby w pary o sumie 17 $(1+16,\ 2+15,\ \ldots)$ i rozmieszczamy jak na rys. 10b. Czy istnieją istotnie inne rozwiązania?

Magiczne planetarium’

Ciężary planet w dużym planetarium (rys. 11) wyrażają się różnymi liczbami całkowitymi od 1 do 25. Określ te ciężary, wiedząc, że ich sumy wzdłuż każdego promienia i każdej orbity są jednakowe.

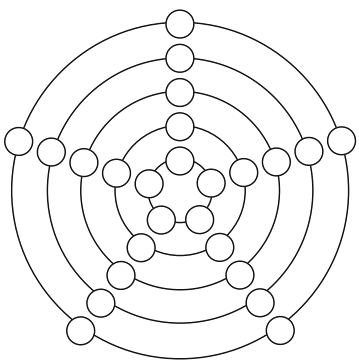

Rys. 11

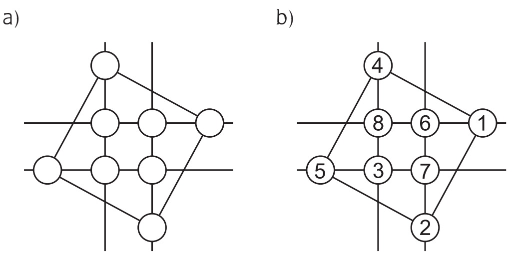

Rys. 12

Magiczne kwadraty

W kółka (rys. 12a) wpisz liczby od 1 do 8 w taki sposób, aby sumy liczb położonych na tej samej linii prostej były równe, a suma liczb wpisanych w kółka tworzące wewnętrzny kwadrat była dwukrotnie większa od sumy liczb wpisanych w kółka tworzące zewnętrzny kwadrat.

Rozwiązanie

Patrz rys. 12b. Czy są inne rozwiązania?

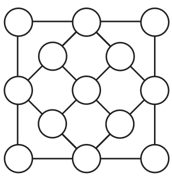

Rys. 13

Magiczne kwadraty'

Znajdź 13 liczb całkowitych (w tym 11 różnych i dwie powtórzone dwukrotnie) i wpisz je w kółka (rys. 13) w taki sposób, aby suma liczb wzdłuż każdej z 10 linii wynosiła 20. Najmniejszą z szukanych liczb jest 1, a największą 15.

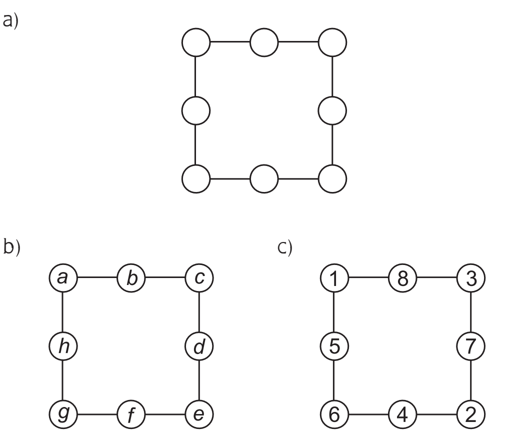

Rys. 14

Magiczny wielokąt

W kółka (rys. 14) wpisz liczby całkowite od 1 do 8, tak aby sumy liczb na każdym boku kwadratu były równe.

Rozwiązanie

Po zapisaniu równości sum na bokach i dodaniu stronami otrzymujemy $36+a+c+$ $+e+g=4s$, gdzie s jest sumą magiczną. Stąd widać (jak?), że $a+c+e+g$ jest podzielne przez 4, a najmniejsze możliwe s wynosi 12. Te warunki spełnia rozwiązanie z rys. 14c. Czy tylko ono? Jakie są inne możliwe wartości s? Jakie dają rozwiązania? Podany przykład ma równe sumy kwadratów liczb na dwóch bokach. Czy mogą one być równe na wszystkich bokach?

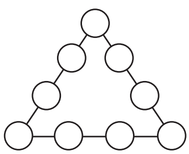

Rys. 15

Magiczny wielokąt'

W kółka (rys. 15) wpisz liczby całkowite od 1 do 9, tak aby sumy liczb na każdym boku trójkąta były równe. Czy potrafisz zrobić to tak, aby również sumy kwadratów liczb na każdym boku były równe?

opracował Piotr Kryszkiewicz, Milicz